

Голас Радзімы

№ 15 (1949)
10 красавіка 1986 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Незвычайна ранняя сёлета вясна на Беларусі. З першых дзён сакавіка ўсталявалася цёплае надвор'е, к сярэдзіне месяца амаль што не засталася снегу на палях. 2-га красавіка над Мінскам прагрымеў першы гром і закрасавала на небе вясёлка. Вясна набірае сілу. Хутка першае зерне ляжа ў глебу.

НА ЗДЫМКУ: апошні снег захаваўся толькі ў лесе.

Фота С. КРЫЦКАГА.

АДКАЗЫ М. С. ГАРБАЧОВА

алжырскаму часопісу «Рэвалюсьён афрыкэн»

Алжырскі часопіс «Рэвалюсьён афрыкэн» звярнуўся да Генеральнага сакратара ЦК КПСС М. С. Гарбачова з просьбай адказаць на рад пытаньняў, а таксама прыняць для гутаркі галоўнага рэдактара алжырскага штотыднёвіка, органа партыі Фронт нацыянальнага вызваленьня «Рэвалюсьён афрыкэн» Зубір М. Суісі. Гутарка адбылася 31 сакавіка г. г. У ёй прыняў удзел сакратар ЦК КПСС А. М. Якаўлеў.

Ніжэй публікуюцца адказы М. С. Гарбачова і яго гутарка з алжырскім журналістам.

Пытаньне: КПСС толькі што перажыла пераломны момант у сваім развіцці. XXVII з'езд з'явіўся з'ездам навізны і смелай стратэгіі як у тым, што датычыць жыцця партыі, так і развіцці эканомікі і савецкага грамадства. Ці не маглі б Вы сказаць нам, якімі прычынамі выкліканы гэты праекты?

Адказ: Што ж, у нас, бадай, ёсць падставы згадзіцца з вашымі ацэнкамі характару XXVII з'езда. Для савецкіх камуністаў ён сапраўды мае гістарычнае значэнне, бо размова ідзе аб вырашэнні грандыёзных задач — дасягненні новага якаснага ступеня сацыялістычнага грамадства. Так што перажываемы момант сапраўды пераломны ў жыцці краіны.

Толькі тут патрэбна яснасць. Здаецца, цяпер ужо ніхто, акрамя прафесіянальных антысаветчыкаў, не адмаўляе нашых дасягненняў. Думаю, чытачам нашага часопіса вядома, які шлях прайшла наша краіна. Шлях ад адсталасці, спустошанай краіны да перадавой дзяржавы як у сацыяльна-палітычных, так і эканамічных адносінах.

У нашай рэвалюцыі было многа ворагаў, вельмі многа. І маю на ўвазе не толькі імперыялістычных драпекнікаў, якія рабілі ўсё магчымае, каб вярнуць нас да паўкаланіяльнага мінулага. Я маю на ўвазе і масавую непісьменнасць, галечу, векавую прыгнечанасць людзей. Але такі ўжо лёс сапраўды народнай рэвалюцыі, якая заўсёды сустракае супрацьленне з боку сіл старога свету. Вы ў сваёй краіне ведаеце гэта па ўласнаму вопыту.

На долю нашага народа выпадалі надзвычай цяжкія выпрабаванні. Дастаткова напаміньце аб фашысцкім нападзе, якое загубіла мільёны і мільёны чалавечых жыццяў, пакінула ў руінах нашы гарады і вёскі. Але і гэта было пераадолена гераічнай працай савецкага народа. За лічаных гады краіна была сапраўды адроджана.

Сёння мы маем магутны вытворчы патэнцыял, наша народная гаспадарка няўхільна ідзе ўгару. Толькі за апошняю чвэрць стагоддзя ў сем разоў павялічыліся асноўныя вытворчыя фонды краіны. Наша індустрыя крочыла ўдвая хутчэй, чым у развітых капіталістычных дзяржавах. Істотна павысіўся дабрабыт савецкіх людзей. Рэальныя даходы на душу насельніцтва павялічыліся за чвэрць стагоддзя ў 2,6 раза.

Я ведаю, што на Захадзе любяць пагаварыць аб так званым адставанні Савецкага Саюза ў тым, што датычыць развіцця сучаснай навукі і тэхнікі. Лічу, што больш красамоўна за ўсё гэта абвясніць гаворачы выдатны адкрыццё і здзяйсненні савецкай навукова-тэхнічнай думкі ў самых розных галінах. Дастаткова напаміньце аб першым спадарожніку Зямлі, палёце Юрыя Гагарына, якія

адкрылі касмічную эру, аб поспеху нядаўняга праекта «Венера — камета Галей». У гэтым унікальным даследаванні зліты разам дасягненні савецкай фізікі і машынабудавання, матэматыкі і прыборабудавання, іншых галін навукі і тэхнікі, прафесіянальнае майстэрства рабочага класа.

Дарэчы, я не збіраюся ўступаць у пустую палеміку з тымі, хто, калі ім добра запляць, будзе гатовы нагаварыць нават на самых сябе. Я проста ведаю, што ва ўсіх галінах ведаў мы маем спецыялістаў высокай кваліфікацыі, выдатных работнікаў вытворчасці. Дарэчы, у Алжыры на працягу ўжо многіх гадоў працуюць нашы інжынеры, тэхнікі, рабочыя, урачы і, наколькі мне вядома, працуюць пасяхова. Алжырскія калегі лічаць такое супрацоўніцтва вельмі карысным.

Вядома, могуць задаць пытанне: калі савецкае грамадства ў мінулыя дзесяцігоддзі развівалася пасяхова, то навошта тады глыбокія перамены, якія намечаны XXVII з'ездам партыі? Бачыце, аддаючы належнае таму, што зроблена, мы хочам ісці наперад хутчэй, на новай якаснай аснове. Стваральныя магчымасці сацыялізму такія, што мы можам вырашаць больш складаныя і маштабныя задачы, чым раней. Самазаспакоенасць супярэчыць самой прыродзе Камуністычнай партыі, прыродзе сацыялістычнага грамадства, нашай маралі.

Таму на XXVII з'ездзе і было адкрыта і шыра сказана не толькі аб дасягненнях, але і аб нашых памылках і промахах. У нейкай меры нас заспакоілі тыя магчымасці развіцця, якія, як гаворыцца, ляжаць на паверхні. Эканоміка ў значнай меры развівалася на экстенсіўнай аснове, за кошт уключэння ў вытворчасць дадатковых працоўных і матэрыяльных рэсурсаў. Структура кіравання народнай гаспадаркай не мянялася дзесяцігоддзямі, хоць развіццё прадукцыйных сіл дыктавала неабходнасць перабудовы вытворчых адносін. Адносна замаруджанае тэмпаў росту, недастаткова энергічнае асваенне ў эканоміцы навішніх навукова-тэхнічных дасягненняў.

Наша прамая размова аб недахопах была неабходна, накіравана на тое, каб максімальна мабілізаваць перавагі сацыялістычнай вытворчасці, якая па самой сутнасці сваёй здольная да настаяннага абнаўлення і ўдасканалення. Напаміньце словы К. Маркса, які яшчэ аб рэвалюцыях XIX стагоддзя гаварыў, што яны «пастаянна крытыкуюць самі сябе... Вяртаюцца да таго, што здаецца ўжо выкананым, каб яшчэ раз пачаць гэта зноў, з бязлітнай грунтоўнасцю высмейваюць палавінчатыя, слабыя бакі і непрыгоднасць сваіх першых спроб...» Моцна сказана, добра сказана.

Так што, гаворачы самым кароткім чынам, на з'ездзе мы цявора ацанілі нашы сілы, нашы магчымасці, убачылі, што можна працаваць лепш. Вось галоўны пабудкальны матыў неабходнасці паскарэння сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны.

Што датычыць міжнародных аспектаў стратэгіі паскарэння, то трэба падкрэсліць наступнае. Сацыялізм развіваецца не ў рамках нейкага ізаляванага вострава. Ідзе спаборніцтва паміж дзвюма грамадскімі сістэмамі — сацыялістычнай і капіталістыч-

най. Гэта спаборніцтва — а мы хочам, каб яно было мірным і толькі мірным — само па сабе абавязвае нас паклапаціцца аб паскарэнні сацыяльна-эканамічнага развіцця. Сацыялізм не мае права адставець. Млочы сённяшні рэсурс, — а гэта не толькі вытворчы і навукова-тэхнічны патэнцыял, але ў першую чаргу людзі, якія любяць сваю краіну, гатовыя зрабіць усё неабходнае, каб яна працвітала, — партыя цалкам абгрунтавана і ўпэўнена ўзяла курс на паскарэнне развіцця краіны.

Пытаньне: Ствараецца ўражанне, што ў ліку праблем, якія вы закранулі на з'ездзе, пытанні, што адносяцца да эканомікі, сацыяльнага развіцця СССР, з'яўляюцца прадметам вашых галоўных клопатаў. Стратэгічныя накіраванні развіцця ўзяты з улікам працэсу паскарэння, пачатак якому Вы паклалі. Якія асноўныя напрамкі, сродкі і мэты новай палітыкі?

Адказ: У пэўнай меры я ўжо адказаў на гэта пытанне. Але, бадай, трэба падкрэсліць яшчэ раз: эканоміка і, вядома ж, сацыяльная палітыка — галоўныя клопаты Камуністычнай партыі як партыі кіруючай.

Што ж датычыць стратэгіі паскарэння, то яна ахоплівае ўсе бакі жыцця грамадства: эканоміку, навуку і тэхніку, сацыяльную сферу, духоўнае жыццё грамадства. У адных выпадках непасрэдна, у другіх — апасродкавана.

Мы ўзяліся за рэканструкцыю народнай гаспадаркі на базе навішніх дасягненняў навукова-тэхнічнага прагрэсу, ствараем максімальна спрыяльны ўмовы для развіцця навукі — як фундаментальнай, так і прыкладнай. Змяняем структурную і інвентырыную палітыку з тым, каб забяспечыць паскораны рост машынабудавання, іншых авангардных галін прамысловасці. Хачу падкрэсліць, што ўсё гэта не намеры, не пажаданні, а арганічная частка нашай сённяшняй работы.

Другое важнае звязно эканамічнай стратэгіі — радыкальныя эканамічныя рэформы, перабудова гаспадарчага механізма. Яе сутнасць — гарманічнае спалучэнне пераваг цэнтралізаванага планавання з расшырэннем самастойнасці і павышэннем адказнасці і вытворчых аб'яднанняў і прадпрыемстваў. А накіраванасць вядома — падпарадкаваць усю нашу вытворчасць грамадскім патрэбнасцям, нацэліць кіраванне на павышэнне эфектыўнасці і якасці. Словам, зрабіць так, каб уся народная гаспадарка працавала дынамічна, як бы ў самарэгулюючым рэжыме.

Для нас стратэгія паскарэння — гэта і развіццё палітычнай сістэмы, сістэмы сацыялістычнай дэмакратыі, у якой уся ўлада належыць народу. Сваю задачу мы бачым у паглыбленні сацыялістычнага самакіравання народа, у самым поўным прыцягненні працоўных да кіравання дзяржаўнымі і грамадскімі справамі. Гаворачы на сутнасці, шырокая дэмакратыя — гэта той абавязковы клімат, ва ўмовах якога ў поўнай меры раскрываюцца стваральныя магчымасці і грамадства, і асобы. І пачынаецца яна з унутрыпартыйнай дэмакратыі, са свабоднага адкрытага абмеркавання, так як гэта было ў перадз'ездзайскай дыскусіі і на самім XXVII з'ездзе, усіх праблем, якія хваляюць грамадства.

Размову аб сацыялістычнай дэмакратыі, вядома, немагчыма вычарпаць у параўнальна кароткім адказе. Тут трэба б грунтоўна гаварыць і аб нашых дзяржаўных і грамадскіх інстытутах, аб тым, як будзеца работа Саветаў народных дэпутатаў з іх многамільённым актывам. Цяпер хацеў бы звярнуць увагу на наступнае. На з'ездзе востра пастаўлена пытанне аб публічнасці ў дзейнасці дзяржаўных, партыйных і іншых грамадскіх арганізацый. Мы лічым, што праўды не можа быць менш або больш. Праўда адна, і яна павінна быць поўнай.

Мы гаворым аб усім адкрыта, таму што верым у свае сілы і ведаем не толькі, што трэба рабіць, але і як рабіць. Заўважу, што аўтарытэт партыі толькі ўмацоўваецца, калі яна ўмее ставіць правільныя задачы і ўмее добра слухаць голас працоўных, ведае іх думкі, бязбоязна ацэньвае свае памылкі.

І вядома, аснова стратэгіі паскарэння — гэта моцная, цэласная сацыяльная палітыка. Вытворчасць існуе не сама для сябе. Вытворчасць існуе для народа. Інакш не можа быць у сацыялістычных умовах, дзе няма прыватнай уласнасці, дзе ўсе прадпрыемствы з'яўляюцца народнымі і абслугоўваюць народныя патрэбы. У нас жа ў краіне няма багацеяў, якія б падпарадкоўвалі вытворчасць уласным інтарэсам.

Дадам да сказанага, што калі мы займаемся перабудовай сярэдняй і вышэйшай адукацыі, дабіваемся палепшэння аховы здароўя, разгортваем будаўніцтва новай сеткі санаторыяў, дамоў адпачынку, ачагоў культуры, спартыўных комплексаў, то ўсё, у канчатковым вышкі, зводзіцца да стварэння належных матэрыяльных умоў для гарманічнага развіцця асобы, для творчай работы людзей. Работы, якая не толькі робіць багацейшым грамадства, але і духоўна ўзбагачае чалавека.

Пытаньне: Вы выступаеце за новыя падыходы ў пытаннях арганізацыі вытворчасці і ў ацэнцы прадукцыйнага фактару, маючы на ўвазе павышэнне іх эфектыўнасці. Гэта вядзе да пераварту ў прывычках і ў поглядах. Як КПСС рыхтуецца да гэтай новай сітуацыі?

Адказ: Цікавае пытанне, хоць, па-мойму, неабходны адказ ужо дадзены рашэннямі XXVII з'езда.

Што датычыць арганізацыі працы, то наша арыентацыя такая — наладжванне гаспадарчага разліку, забяспечэнне рэнтабельнасці і самаакупнасці ўсіх прадпрыемстваў у горадзе і ў вёсцы, шырокае прымяненне эканамічных стымулаў, правільнае выкарыстанне інструментарыя таварна-грашовых адносін, заахвочванне сацыялістычнай прадпрыемальнасці, устанавленне прамых сувязей паміж вытворцамі і спажыўцамі.

Калі мы ўзяліся за правядзенне эканамічных эксперыментуў у народнай гаспадарцы, а яны цяпер расшыраюцца, то змаглі пераканацца, што першыя ўжо крокі даюць важную аздачу. Выйгрыш тут двойны: выйграе грамадства, атрымліваючы больш неабходнай і якаснай прадукцыі; выйграе працоўны калектыў, таму што яму дадзена права выкарыстоўваць па свайму меркаванню большую долю атрыманага даходу.

Што датычыць ацэнкі пра-

цы, працоўных намаганняў кожнага чалавека, мы кіруемся вядомай марксісцкай формулай: «Ад кожнага — па здольнасцях, кожнаму — па працы». Гэта і ёсць сацыяльная справядлівасць, калі кожны чалавек атрымлівае такую колькасць дабrot, якую ён заслужыў сваёй працай.

У сваім пытанні Вы гаворыце аб перавароце ў прывычках і поглядах, пытаецеся, як КПСС рыхтуецца да гэтай новай сітуацыі.

Мы аб'явілі вайну кансерватызму, бюракратызму, безгаспадарчасці, парушэнням дысцыпліны, коснасці ва ўсім. Мне здаецца, што ўся дзейнасць партыі пасля красавіцкага (1985 г.) Пленума ЦК КПСС, у перыяд падрыхтоўкі да XXVII з'езда партыі, ход яго работ пераконваюць, што наш курс сустрэкае разуменне і энергічную падтрымку з боку камуністаў, самых шырокіх мас працоўных. Але работа, вядома, чакецца вялікая, і перабудова на новыя падыходы павінны кіраўнікі, усе працоўныя — рабочыя, сяляне, інтэлігенцыя.

Пытаньне: Вы не скрываеце вашых фінансавых цяжкасцей у тым, што датычыць ажыццяўлення мэт, звязаных з працэсам паскарэння сацыяльна-эканамічнага развіцця СССР. Калі міжнародныя адносін не змяняцца ў бок, спрыяльны справе міру і супрацоўніцтва, як вы маеце на ўвазе атрымаць сродкі, неабходныя для пераходу да гэтага якасна новага этапу?

Адказ: Тут штосьці не так. Мы на сваё фінансавое становішча не скардзімся, хоць і лішніх сродкаў у нас няма. Тым больш, што ў выніку абурочай імперыялістычнай палітыкі нам прыходзіцца пераклочыць частку рэсурсаў на ўмацаванне абранаацольнасці сваёй краіны. Гэта мы будзем і далей рабіць: мірная праца савецкага народа, нашых сяброў і саюзнікаў і ў далейшым будзе ахавана на дзейна.

Але неабходныя сродкі для таго, каб забяспечыць паскарэнне сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны, у нас ёсць. Мы арыентуемся перш за ўсё на ўнутраныя накіраванні. Гэта — адны надзеіны шляхі. Хто-хто, а мы ж ведаем, што ў практыку сучасных міжнародных эканамічных адносін імперыялізм увёў такія нецывілізаваныя прыёмы, як розныя формы дыскрымінацыі, санкцыі, эканамічныя блакады, эмбарга, гандлёвыя забароны і г. д.

У нас хопіць матэрыяльных магчымасцей для рэалізацыі нашых планаў. Узяты наш курс на тэхнічнае пераўзбраенне і рэканструкцыю дзюрых прадпрыемстваў не толькі патрабуе затрат, але адначасова стварае і дадатковыя рэсурсы. Вядома, не трэба даказваць, што грамадства развіваецца, ідзе наперад на аснове росту прадукцыйнасці працы, павышэння эфектыўнасці вытворчасці. Многае дасць паскарэнне абароту сродкаў. Я ўжо не гавару аб прымяненні энергазберагаючых тэхналогій, карынным палепшэнні капітальнага будаўніцтва і г. д.

Бясспрэчна, што мы выкарыстоўваем у інтарэсах развіцця і нашых шырокіх за рубежы эканамічныя сувязі. Гэта нармальнае з'ява. Але, паўтараю, нашы планы мы не ставім у залежнасць ад намераў іншых дзяржаў у адносінах да нашай краіны. Хоць, зразумела, мы былі і

(Працяг на 4-й стар.)

ДОБРУШ—ЦЭНТР БЕЛАРУСКІХ ПАПЕРНІКАЎ

ДРУГОЕ СТАГОДДЗЕ ФАБРЫКІ

Ва ўсходняй частцы Беларускага Палесся на маляўнічых берагах Іпуці, левым прытоку Сожа, размясціўся адзін з прыгажэйшых раённых цэнтраў рэспублікі — Добруш. Цікавае ў яго сучаснае жыццё, адметнае мінулае.

Тут у другой палавіне XIX стагоддзя, а іменна ў 1870 годзе, князь Паскевіч пабудоваў завод драўнянай масы магутнасцю 70 пудоў прадукцыі ў суткі. Праз два гады ён закупіў у Англіі папяровую машыну, якая вырабіла першую паперу. Так завод драўнянай масы ператварыўся ў папяровую фабрыку.

Фабрыка развівалася хутка. Ужо ў 1882 годзе яна стала самай буйной сярод папяровых прадпрыемстваў Беларусі. У фабрычным музеі захаваліся панарамны фотаздымак горада таго часу, зроблены з вяршыні самага высокага дуба, які рос ля Іпуці. На фотаздымку сярод панурых хацінак добрушскіх беднякоў вылучаюцца сваёй масіўнасцю шматлікія фабрычныя пабудовы.

Рост прадпрыемства не спыняўся і ў наступныя гады. У геаграфічным апісанні «Рэсія» самага пачатку XX стагоддзя захаваліся звесткі пра Добрушскую фабрыку, з якіх даведваемся, што яна «па вартасці і разнастайнасці вырабаў, сваіх вялізных памерах, суме вытворчасці... смела можа быць пастаўлена ў адзін рад з першакласнымі фабрычна-прамысловымі ўстановамі не толькі Расіі, але і Заходняй Еўропы».

Фабрыка працавала на таннай мясцовай сыравіне — цэлюлозе, якая выраблялася з саломы і палескай драўніны. Лясоў жа ва ўладаннях князя Паскевіча было вельмі шмат. У 1900 годзе тут працавала 900 рабочых, большасць з якіх былі выхадцамі з сялян тутэйшых вёсак: Крупца, Жгуні, Мар'іна і іншых. З торбамі за плячамі прыходзілі наймацца на працу людзі, абутыя ў лапці, апранутыя ў даматканяя світкі. Змораныя голадам, яны згаджаліся на любую ўмову. Фабрыку называлі ў горадзе «белай катаргай». Матэрыяльнае становішча папернікаў было страшэнным. Ніякіх законаў, якія абаранялі інтарэсы рабочых, не існавала. Яны знаходзіліся ў поўнай залежнасці ад волі ўпраўляючага і майстроў.

Пра бяшчынствы, што адбываліся на фабрыцы, не раз пісала ленінская «Іскра». Вось, напрыклад, адна з такіх карэспандэнцый за 1903 год. «Ураднік цэлы дзень расхаджае па фабрыцы, лае ўсіх, хто трапляе яму на вочы, і нярэдка пускае ў справу свае здаравенныя кулакі. Бывалі выпадкі, засведчаныя судом, калі ў выніку пабоў, нанесеных уряднікам рабочым, земскі начальнік садзіў эпошніх у халодную за тое, што яны з'яўляліся да яго са скаргаю на ўрадніка. Адміністрацыя абавязвае рабочых аддаваць сваіх прыгожых дачок у служанкі да начальства...»

Цяжкая фізічная праца вымотвала сілы рабочых. Пра здэклівую эксплуатацыю папернікаў Мацвей Волкаў, які адпрацаваў на фабрыцы паўвека, пакінуў такія ўспаміны: «На сваіх плячах мы цягалі баржы, грузаныя лесам, падвозілі дровы да паравых катлоў сілавой станцыі, кошыкамі падавалі ачунную і саламяную масу на другі паверх ролнага аддзела, на сваіх гарбах насілі кіпныя паперы...»

Заработная плата была вельмі нізкай — рабочы ў сярэднім атрымліваў каля 10 рублёў у месяц. У той жа час княгіня Паскевіч толькі на ўтрыманне сабакі і арганізацыю палявання траціла ў год 3,4 тысячы рублёў.

Вельмі цяжкімі былі санітарна-гігіенічныя ўмовы, жыллёвыя. У фабрычных бараках рабочыя туліліся дзесяцігоддзямі, у адным пакоі часам размяшчалася па некалькі сем'яў. Многія з папернікаў жылі ў навакольных вёсках за дзесяць, а то і больш кіламетраў ад Добруша і штодзённа вымушаны былі хадзіць на працу пешшу. Нязначнай была і медыцынская дапамога. Адзін на ўсю акругу ўрач, па сутнасці, не мог выправіць становішча. Таму большасць папернікаў «лячылася» ў знахароў.

У такіх вусь умовах у адной плыні з усёагульным абуджэннем пралетарскага руху ў Расіі выпяваў палітычны пратэст супраць катаржнага жыцця і сярод рабочых Добрушскай папяровай фабрыкі. Іх удзел у падрыхтоўцы і ажыццяўленні Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі з'яўляецца яркай старонкай у гісторыі рабочага і рэвалюцыйнага руху ў Беларусі. З 1917-га пачынаецца адлік новага часу і ў гісторыі самога прадпрыемства...

З Яўгенам Міхальцовым, нядаўнім кадравым рабочым, а зараз пенсіянерам, крочым па тэрыторыі фабрыкі. Вялікі знаўца мінулага і сённяшняга дня прадпрыемства, Яўген Якаўлевіч стаў актыўным супрацоўнікам

фабрычнага музея, створанага пятнаццаць гадоў назад. Пра савецкі перыяд жыцця і працы папернікаў ён расказвае са значна лепшым настроем, святлейшыя ноткі з'яўляюцца ў яго голасе...

Я разумею гэтага чалавека. Як зразумеў бы і кожны іншы, бо каго не ўразіць кантраст тутэйшых перамен.

Перад намі фабрычныя карпусы. Стогадовыя, з чырвонай цэглы, адметныя сваім панурым выглядам, і новыя, узведзеныя нядаўна, белакаменныя. Усё зразумела і без каментарыя: прадпрыемства значна вырасла, абнавілася.

— Практычна, — тлумачыць Міхальцоў, — ад ранейшай фабрыкі, уласнасці князя Паскевіча, толькі і засталіся вось гэтыя сцены. Ды і то яны ў нас таксама своеасаблівыя музейныя экспанаты, і мы аберагаем іх хутчэй як рэліквію, як памяць пра нашых дзядоў-прадзедоў, выкарыстоўваючы ранейшыя асноўныя пабудовы пад падсобныя памяшканні.

Адзінаццаць цэхаў налічвае прадпрыемства. Асноўная прадукцыя — чарцёжная, малявальная, швыткавая і святлоадчувальная папера. Каб яе атрымаць, і працуеця тут некалькі тысяч добрушцаў. У сваёй аснове працэс атрымання паперы, асвоены мінулымі стагоддзямі, застаўся нязменным: драўніна — цэлюлоза — папера. Але тэхналогія яго, удзел чалавека ў гэтым працэсе сёння далёка не тыя.

Вось участак вытворчасці паперы, дзе калісьці працаваў і пра які ўспамінаў Мацвей Волкаў. Раней тут стаялі ролы — праццейшыя машыны для першадрукавага перапрацоўкі цэлюлозы, зараз на іх месцы з'явіліся ўніверсальныя аўтаматычныя ўстаноўкі. Цэлюлозную масу рабочыя ўжо не падымаюць у кошыках на другі паверх, яе падаюць туды магутныя помпы. Разам з такім пераабсталяваннем знікла і ранейшая спецыяльнасць — рольшчык. Функцыя чалавека на гэтым участку звыліся практычна толькі да кантролю за ходам працэсу. Увогуле, механізацыя працы дасягнула тут высокай ступені. Прыблізна такую ж карціну вытворчасці можна назіраць і на любым іншым участку фабрыкі.

Непазнавальна змяніліся і ўмовы жыцця, быту добрушскіх папернікаў. Давайце прасочым, як можна правесці работніку фабрыкі вольны час пасля 8-гадзіннай працоўнай змены або ў выхадныя дні. Перш-наперш ён можа пайсці ў Дом культуры, які побач з прахадной і дзейнічае ўжо каля паўвека: тут можна паглядзець кінафільм, пачытаць кнігу ў бібліятэцы, заняцца ў гуртках мастацкай самадзейнасці. Фабрыка мае і спартыўны комплекс — вялізны мнагакатнавы будынак з басейнам. Аматараў прыроды чакаюць летам цудоўныя навакольныя мясціны: луг, лес, рака. Круглы год дзейнічае фабрычны прафілакторый, які размешчаны за горадам. Папернікі маюць магчымасць адначасова працаваць і папраўляць тут здароўе. Кошт пуцёўкі на 24 дні — шаснаццаць рублёў, што складае менш дзесяці працэнтаў месячнага заробатку. Нарэшце, вольны час можна правесці і дома, у сям'і. Тым больш, што жывуць зараз папернікі не ў барачных пакоях па некалькі сем'яў у адным, як некалі, а ў асобных кватэрах з усімі выгодамі або ва ўласных дамах.

Штогод фабрыка выдзяляе на сацыяльна-культурныя мерапрыемствы да 60 тысяч рублёў. Бесперапынна будуюцца новыя дамы, кватэры ў якіх атрымліваюць маладыя сем'і, члены якіх у большасці — патомныя папернікі, нашчадкі першых рабочых Добруша.

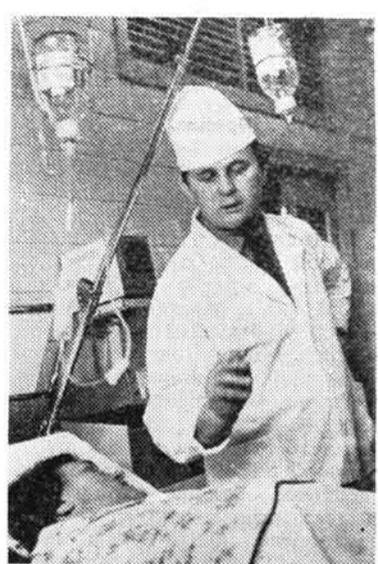
Папяровая фабрыка па-ранейшаму застаецца галоўным прадпрыемствам раённага цэнтра. Папернік, незалежна ад таго, інжынер ён або рабочы, паважаючы чалавек у горадзе, таму мясцовыя жыхары з ахвотаю падступаюць сюды на працу.

Не страціла фабрыка і свайго рэгіянальнага значэння, вядома, ужо ў новых вымярэннях. Самая буйная ў рэспубліцы сярод прадпрыемстваў папяровай галіны, адна з самых буйных — у краіне. Дастаткова скажаць, што тут вырабляецца каля 65 працэнтаў агульнасаюзнай вытворчасці чарцёжнай паперы, больш за 27 працэнтаў — малявальнай. Кожны васьмы вучнёўскі сшытак у СССР таксама выпускаецца добрушцамі. У фабрыкі — 1 200 унутрысаюзных і замежных заказчыкаў. Беларуская папера экспартуецца ў Венгрыю, Польшчу, КНДР, Афганістан і іншыя краіны свету.

Міхась СТЭЛЬМАК.

З НАВУКОВАЙ ЛАБАРАТОРЫІ — У КЛІНІЧНУЮ ПРАКТЫКУ

СИТУАЦИЯ БЫЛА КРИТИЧНОЙ...

Няшчасце здарылася пад Новы год. У адну з бальніц горада Гродна была дастаўлена адзінаццацігадовая Наташа Пугачоўская з моцнымі апёкамі.

Восемдзесят працэнтаў агульнага і пяцьдзесят працэнтаў глыбокага апёку выявілі ў маленькай пацыенткі гродзенскія ўрачы. Сітуацыя была складаная. Бо чалавек нават з трыццацю працэнтамі глыбокага апёку вельмі рэдка выжывае. Выпадкі ж выздараўлення хворых з такімі моцнымі апёкамі, як у Наташы, у медыцынскай літаратуры не адзначаліся...

Праз некалькі месяцаў Наташу Пугачоўскую выпісалі з Рэспубліканскага апёкавага цэнтра, а ў гісторыі хваробы быў зроблены запіс: «Практычна здаровая». Што гэта — цуд? Выпадковасць?

— Ні тое, ні другое. — гаворыць кандыдат медыцынскіх навук Валерыі Кірчоўскі. — Дапамог новы метады ачышчэння крыві ад шкодных рэчываў, які атрымаў назву гемасорбцыя. Ён зараз усё больш распаўсюджваецца ў медыцынскай практыцы ў нас у рэспубліцы і па ўсёй краіне і прымяняецца не толькі пры апёках, але і пры цэлым шэрагу іншых сур'ёзных захворванняў. Памятаю такі выпадак...

Валерыю ёсць што ўспомніць. Менавіта ён прымаў удзел у вырашэнні Наташы Пугачоўскай, у правядзенні сенсаў гемасорбцыі не для адзінак ці дзесяткаў, а для соцень цяжкахворых людзей. Больш таго, ён адзін з аўтараў новага арыгінальнага метаду лячэння.

У 1977 годзе Валерыі Кірчоўскі скончыў Мінскі медыцынскі інстытут і атрымаў дыплом урача. За плячамі ў яго, акрамя інстытута, былі яшчэ медвучылішча і тры гады службы на флоте. Малады ўрач быў накіраваны на работу ў 9-ю мінскую клінічную бальніцу, а якраз тут у гэты час па ініцыятыве вядомага беларускага хірурга, прафесара Леаніда Аўдэя была створана адзіная ў сістэме практычнай аховы здароўя СССР лабараторыя гемаілімфасорбцыі (ачышчэння крыві і лімфатычнай вадкасці ад шкодных рэчываў).

Сам прычып гэтага металу не новы. Успомнім працівагаз. Заражанае паветра праходзіць праз спецыяльны фільтр, дзе асядаюць ядавітыя прымесьці. А калі тое ж самае зрабіць з крывёю? — задаліся пытаннем медыкі. Натуральнаму «фільтру» арганізма — печані, якая па нейкіх прычынах не спраўляецца з ачышчэннем крыві ад шкодных таксічных рэчываў, трэба аказаць эфектыўную дапамогу.

Гэтай праблемай занялася група маладых мінскіх урачоў, сярод якіх быў і Валерыі Кірчоўскі. Спачатку быў створаны апарат «штучная печань». Аднак ён не задавальняў даследчыкаў: не вельмі надзейны, да таго ж працэдура ачышчэння крыві з дапамогай «штучнай печані» была даволі складанай і патрабавала абавязковага наркозу для хворага.

— І тут перад намі паўстала пытанне: якім шляхам ісці далей? — расказвае Валерыі. — Можна было, вядома, працаваць над удасканаленнем нашага апарата праз павышэнне надзейнасці асобных яго дэталей і вузлоў. І ў нечым гэты шлях быў абнаўдзейваючым. «Штучная печань» дала ў цэлым станоўчыя вынікі... Аднак мы выбралі другі варыянт, на першы погляд парадасальны. Вырашылі дамагацца эфектыўнасці праз спрашчэнне... Чыста механічна новы спосаб сапраўды спраціўся. Кроў хворага паступала цяпер па тонкай

трубцы не ў складаны апарат, а ў невялікі па памерах цыліндр з сарбентамі — рэчывамі, якія паглынаюць шкодныя і ядавітыя рэчывы, а затым, ужо ачышчанае, зноў трапляла ў арганізм чалавека.

Здавалася б, усё проста. Аднак і тут узнікла праблема: што прымяняць у якасці сарбентаў? Спачатку паспрабавалі ў гэтай ролі актыўваныя вугалі. Яны нядрэнна «спраўляліся» з атручваннямі, жаўтухай, хваробамі нырака. Але былі ў іх і недахопы: нізкая прапусканная здольнасць, слабая стойкасць, а галоўнае — яны «траўміравалі» сваімі часцінкамі крываныя целыцы. На дапамогу прыйшлі хімікі. Вучоныя Інстытута агульнай і неарганічнай хіміі Акадэміі навук Украінскай ССР распрацавалі сінтэтычныя сарбенты, якія па ўсіх параметрах намнога лепшыя за натуральныя фільтруючыя сродкі.

Круг хвороб, з якімі цяпер паспяхова спраўляецца гемасорбцыя, значна пашырыўся. Гэта захворванні нырака і печані, апёкі і абмаражэнні, сепсісы і перытаніты, атручванні і бронхіяльная астма, а таксама многае іншае. А сама працэдура выглядае так: па тонкаму шлангу кроў хворага перапампоўваецца маленькім матарчыкам праз цыліндр з сарбентамі, а пацэнт у гэты час можа спакойна чытаць часопіс ці кнігу, размаўляць.

За распрацоўку метадаў лячэння гемасорбцыяй і ўкараненне іх у клінічную практыку групе маладых беларускіх медыкаў Уладзіслава Астапенку, Ларысе Мазур, Валерыі Кірчоўскаму, Дзмітрыю Зубкоўскаму, Валерыі Пілатовічу была прысуджана прэмія Ленінскага камсамола Беларусі.

— Мы працягваем нашу работу ў гэтым кірунку, — гаворыць Валерыі Кірчоўскі. — Я, напрыклад, займаюся цяпер навуковымі даследаваннямі ў галіне лячэння хворых вострым перытанітам. Нас падтрымлівае Міністэрства аховы здароўя СССР. Дзяржаўны камітэт па навуцы і тэхніцы Савета Міністраў СССР. І займаецца гэтай справай у Беларусі не маленькая лабараторыя, як было некалькі год назад, а рэспубліканскі цэнтр сарбцыіных метадаў дэтаксікацыі, які каардынуе і накіроўвае ўсю навуковую і практычную работу медыкаў у галіне гемасорбцыі. Неабходную падрыхтоўку прайшлі тут урачы з усіх абласных цэнтраў Беларусі, многіх гарадоў Савецкага Саюза. Цяпер усё яны паспяхова выкарыстоўваюць гемасорбцыю ў сваёй лячэбнай практыцы. Вядома, мы не думаем, што знайшлі «палачку-выручалачку» на ўсе выпадкі жыцця, аднак тое, што гэта метады перспектыўны — несумненна. Бо ён прыходзіць на дапамогу ў тых экстранных выпадках, калі лякарствы і скальпель бяссільныя...

Ігар МАСЦЕЕЎ.

НА ЗДЫМКУ: Валерыі КІРЧОЎСКІ праводзіць сеанс гемасорбцыі.

Фота М. ЖЫЛІНСКАГА.

АДКАЗЫ М. С. ГАРБАЧОВА

алжырскаму часопісу «Рэвалюсьён афрыкэн»

[Працяг.

Пачатак на 2-й стар.]

застаёмся перакананымі прыхільнікамі шырокіх міжнародных дзелавых сувязей.

Пытанне: Спартыўна ў ваеннай галіне з Захадам і, асабліва, праект «зорных войнаў» з'яўляюцца, несумненна, буйнейшай перашкодай для вашых эканамічных і сацыяльных планаў. Аднак сустрэча на вышэйшым узроўні ў Жэневе і Ваша Заява ад 15 студзеня 1986 г. павінны былі б адкрыць перспектывы больш мірнага і спрыяльнага развіцця ўсяго чалавечтва. Што трэба чакаць ад Вашай маючай адбыцца сустрэчы з кіраўніком Белага дома?

Адказ: Што ж, давайце вернемся да жэнеўскай сустрэчы. Мы сур'ёзна аднесліся да яе. Напярэдадні сустрэчы выступілі з канструктыўнымі прапановамі. Напамом аб іх. З 6 жніўня мінула года Савецкі Саюз увёў паўгадавы аднабаковы мараторый на ўсе ядзерныя выбухі. Мы прапанавалі Вашынгтону перапынаць наш прыклад, каб зрабіць мараторый пастаянным, вечным. Нам адказалі запрашэннем на чарговае ядзернае выпрабаванне ў штаце Невада.

Перад новым, 1986 годам, аб'яўленым ААН годам міру, мы заявілі, што прадоўжваем мараторый на ядзерныя выбухі яшчэ на тры месяцы. Адказам былі амерыканскія ядзерныя выбухі.

Нарэшце, зусім нядаўна, у сувязі са зваротам кіраўнікоў шасці дзяржаў, мы прынялі рашэнне прытрымлівацца мараторыя да першага ядзернага выбуху з амерыканскага боку. І адразу ж Пентагон фарсіруе правядзенне новых ядзерных выпрабаванняў. Вывады з гэтага нам прыняўся рабіць. Не сумняваюся, зробіць іх і іншыя міралюбныя краіны, міжнародная грамадскасць. Сёння асабліва ясна, хто ёсць хто ў сусветнай палітыцы. Мілітарызм, ідэалогія якога пануе ў вядучых краінах імперыялізму, выкрыў сябе да канца.

Цяпер аб нашых прапановах ад 15 студзеня гэтага года. Не буду напамінаць іх зместу. Ён вядомы. Гэта нешта большае, чым запрашэнне да сур'ёзнага дыялога. Мы выклалі цэласную і сумленную праграму, як зрабіць свет больш бяспечным, збавіць яго ад ядзернай зброі, не дапусціць гонкі ўзбраенняў у космасе, сур'ёзна ўрэзаць звычайныя ўзбраенні.

ЗША думалі доўга, больш месяца. Мне прыходзілася ўжо гаварыць аб амерыканскім адказе. Мы не пачулі ні яснага «так», ні канструктыўных ідэй адміністрацыі адносна пераадолення злой логікі гонкі ўзбраенняў.

Больш таго, возьмем ініцыятыву па ліквідацыі ракет сярэдняй дальнасці ў Еўропе, якая пераклікаецца ў некаторых адносінах з ранейшымі амерыканскімі меркаваннямі па гэтай праблеме — і тая ігнаруецца. Мы выўляем — і так адбываецца не толькі на жэнеўскіх, але і на іншых перагаворах: як толькі мы робім крок насустрач амерыканскай пазіцыі, ЗША робяць крок назад ад яе.

Хіба магчыма палітычнае савецка-амерыканскіх адносін без практычных рашэнняў па збортванню гонкі ўзбраенняў, хіба магчыма ісці да давер'я, адначасова панаўняючы арсеналы ўсё больш вытанчанымі сродкамі ваіны? Мы перакананы, што да міру вядзе іншая дарога, дарога ад гонкі

ўзбраенняў — да раззбраення.

Для гэтага неабходна адмовіцца ад старога спосабу мыслення, калі пастулат старажытнарымскіх легіянераў — «Хочаш міру, рыхтуйся да ваіны» — лідэры імперыялізму і сёння лічаць прымянімым да міжнародных адносін.

Сустрэча ў вярхах прыдчыніла дзверы ў свет надзеі. Але як жа спалохаліся гэтага прамяня святла людзі, звязаныя з ваенна-прамысловым комплексам ЗША! З якой сілай наваліліся яны на гэтыя «дзверы», каб зачыніць іх!

І я, і мае таварышы ў кіраўніцтве партыі спрабуем зразумець: да чаго ж імкнецца амерыканская адміністрацыя? Да ваіны? Але думаю, у Вашынгтоне добра ўяўляюць, што такое ядзерная ваіна. Тады што ж азначаюць усе гэтыя спробы закансерваваць канфрантацыю, больш таго, распаліць яе, што азначае чарговы выбух ваўднічай рыторыкі? Куды вядуць і якім канкрэтным інтарэсам служаць дзеянні ЗША ў Нікарагуа, супраць Лівіі і Афганістана, парушэнне ваеннымі караблямі граніц тэрытарыяльных вод СССР, падтрымка пярэдняга рэжыму апартаўду ў ПАР і многае іншае, што характарызуе сёння міжнародныя паводзіны ЗША.

Нам знаёмы і разлікі вымагаць Савецкі Саюз у гонцы ўзбраенняў. Яны даўня і, скажу прама, неразумныя. Нічога з гэтага не выйдзе, так што марна траціць амерыканцы і свае грошы, і свае сілы на ажыццяўленне гэтай дактрыны, якая даўно ўжо правалілася.

Але гэтыя разлікі датычаць не толькі Савецкага Саюза. Яны б'юць па інтарэсах развіваючыхся дзяржаў, закранаюць уласных саюзнікаў ЗША. Ды і самі Злучаныя Штаты ўсё глыбей апускаюцца ў бездань праблем і знешняга і ўнутранага парадку, народжаных іх імперскай, мілітарысцкай палітыкай.

Дзеянні Вашынгтона пасля Жэневы супярэчаць дасягнутым дагаворанасцям. Там узмацняецца антыжэнеўскі синдром, што, вядома, стварае немалыя цяжкасці ў развіцці савецка-амерыканскіх адносін.

Пытанне: Мір — гэта не толькі ліквідацыя ядзернай зброі і яе неразмнажэнне ў космасе. Для многіх народаў, якія ўсё яшчэ знаходзяцца пад прыгнётам, ён пачынаецца з заваёвы асноватворнага права на нацыянальны суверэнітэт. Аднак шматлікія народы, якія дзесяцігоддзямі вядуць барацьбу за вызваленне сваёй радзімы, не могуць дабіцца задавальнення сваіх спадзяванняў з-за недахват больш актыўнай і паслядоўнай падтрымкі на міжнароднай арэне. Як Вы можаце растлумачыць цяперашні спад нацыянальна-вызваленчага руху ў свеце?

Адказ: Крыху гісторыі. На апошнія дзесяцігоддзі выпалі крушэнне каланіяльных імперыяў, узлёт антыкаланіяльных рэвалюцый, адраджэнне і ўзнікненне дзесяткаў і дзесяткаў новых дзяржаў. Сёння набыўшы свабоду краіны складаюць амаль палавіну чалавечтва, і яны ў многім вызначаюць характар і ход падзей у свеце. Уз'яўлены іх роля, роля руху недалучэння ў міжнародных справах, у вызначэнні таго, якімі маршрутамі пойдзе далей цывілізацыя, будзе ўзрастаць. Так што вынікі нацыянальна-выз-

валенчых рухаў маюць неперарождзячае значэнне.

Савецкі Саюз, іншыя сацыялістычныя краіны заяўляюць адкрыта: нашы сімпатыі поўнасцю на баку народаў, якія змагаюцца за свабоду, нацыянальную незалежнасць і сацыяльны прагрэс. Мы аказвалі і будзем аказваць ім шырокую падтрымку — палітычную, маральную, матэрыяльную. Падкрэслію, што Савецкі Саюз не шукае пры гэтым для сябе ніякіх аднабаковых выгад — палітычных або эканамічных.

Правільнае і другое. Заваяваўшы палітычную незалежнасць, узяўшы свой лёс ва ўласныя рукі, набыўшы свабоду народы вымушаны весці цяжкую барацьбу за пераадоленне эканамічнай адсталасці, галечы, за ўмацаванне свайго суверэнітэту. Каб памяць, знішчыць набыўшы свабоду краіны, спыніць ход гісторыі, сілы імперыялізму, перш за ўсё амерыканскага, ідуць на ўсё — эканамічныя дыверсіі, палітычныя правакацыі, прамыя сілавыя націскі. Пад гэты курс падведзена наспех спрацаваная «дактрына новага глабалізму». Наогул жа какучы, новага тут нічога няма, робіцца спроба вярнуцца да старой, так сказаць, класічнай сістэмы развоў.

Чым, як не старой «палітыкай кананерак», з'яўляюцца пірацкія акцыі ЗША ля берагоў Лівіі. Так яе і ўспрымаюць ва ўсім свеце. Відаць, не на карысць былія ўрокі Вашынгтону, якому не раз прыходзілася расплачвацца за свае ваенныя авантуры. Антылівійскія дзеянні ЗША — гэта не нешта адзінакавае. Якіх толькі фантазій не наладзілі амерыканскія палітычныя дзеячы адносна СССР, Кубы, каб апраўдаць расшырэнне ваеннай авантуры супраць Нікарагуа.

У свае абдымкі амерыканская адміністрацыя ўзяла і афганскіх душманаў, і бандытаў з УНТА ў Анголе, і паўднёваафрыканскіх расістаў. І ўсё гэта, аказваецца, у імя ўсталявання ідэалаў міру і свабоды. Не сумняваюся, калі б не было амерыканскага ўмяшання ва ўнутраныя справы іншых дзяржаў, рэгіянальныя канфлікты пайшлі б на спад, вырашаліся б куды прасцей і больш справядліва.

Выключна важна тое, што расце разуменне арганічнай узаемасувязі паміж вырашэннем праблем умацавання міжнароднай бяспекі і забеспячэннем надзейнага, упэўненага і незалежнага развіцця набыўшых свабоду дзяржаў.

Пытанне: Сусветны эканамічны крызіс нікога не абышоў стараной, а асабліва краіны «трэцяга свету». Падзенне цен на нафту, няспынае зніжэнне цен на іншыя віды сыравіны, недахват прадуктаў харчавання ў свеце — гэта ўсё праблемы, якія пагражаюць павелічэннем залежнасці краін «трэцяга свету», абцяжаранага вялікай знешняй запазычанасцю. СССР таксама закранаюць некаторыя праяўлены гэтага крызісу. Якую ролю Савецкі Саюз зможа адыграць у пошуку шляхоў яго пераадолення?

Адказ: Я згодны з Вамі. Становіцца развіваючыхся краін трывожнае, а некаторых — нават трагічнае.

Што ж адбываецца? Захоўваючы гэтыя краіны ў нераўнапраўным становішчы, імперыялізм перакладвае на іх вынікі цяжкасцей ва ўласнай эканоміцы. Адсюль — са-

мыя нізкія за паўстагоддзя ценны на сыравіну, падзенне цен на нафту, недахват прадуктаў харчавання. Эксплуатуючы маладыя дзяржавы, імперыялізм нажываецца, багацее. У многім за іх кошт ён фінансуе гонку ўзбраенняў. Вось і атрымаецца: з аднаго боку — трыльённы доўг развіваючыхся краін, з другога — звышпрыбыткі транснацыянальных карпарацый і банкаў.

Гэту імперыялістычную палітыку добра ведаюць у краінах Азіі, Афрыкі, Лацінскай Амерыкі, ды і ўсюды ў свеце. Гэта ж факт, што стаўшы на шлях развіцця дзяржавы толькі на выплату працэнтаў па знешніх даўгах расходуюць звыш 100 мільярдаў долараў у год. Пляцяць больш, чым атрымліваюць новых крэдытаў. Або другі выразны факт: амерыканскія транснацыянальныя карпарацыі за кожны долар, укладзены ў Лацінскай Амерыцы, кладуць ва ўласную кішэню два з палавінай долары прыбытку. Жорсткая бухгалтэрыя, але іншай імперыялізм не ведае.

Савецкаму Саюзу далёка не абыякавы такі стан спраў. Са свайго боку нашым знешнім гандлем мы аказваем стабільную ўплыў на рынкі многіх тавараў, у тым ліку экспартуемых маладымі незалежнымі краінамі. Працуюць у тым жа напрамку эканамічнае і тэхнічнае садзейнічанне СССР гэтым краінам, якое дапамагае фарміраванню нацыянальнай базы навукі і прамысловасці, мадэрнізацыі сельскай гаспадаркі. Нашы крэдыты паганяюцца за кошт развіцця экспарту маладых дзяржаў, і таму тут не ўзнікае драмы запазычанасці.

Зразумела, што падзеі на сусветных рынках у пэўнай ступені ўплываюць і на нас. Крызісы на Захадзе скарачаюць попыт на наш экспарт. Інфляцыя падаражае імпорт.

Як лячыць сусветную эканоміку? Разам з маладымі незалежнымі дзяржавамі мы выступаем за перабудову міжнародных эканамічных адносін на справядлівых, дэмакратычных асновах. Пачаць такую перабудову можна было б з ажыццяўлення важнейшых палажэнняў праграмы новага міжнароднага эканамічнага парадку. З ёй поўнасцю сугучная наша канцэпцыя забеспячэння эканамічнай бяспекі дзяржаў. Яна прадугледжвае выключэнне з міжнароднай практыкі ўсіх форм дыскрымінацыі, справядлівае ўрэгуляванне праблемы даўгоў, аб'яднанне намаганняў усіх краін у вырашэнні глабальных праблем, уключаючы, вядома, праблему развіцця.

Хачу паўтарыць: мір і развіццё непадзельныя, і ў іх дасягненні карысныя інтарэсы сацыялістычных і развіваючыхся краін супадаюць.

Пытанне: У нашых краінах многа агульнага ў падыходзе да справы барацьбы за вызваленне народаў і за мір. Адносіны паміж намі ўстанавіліся вельмі даўно, і настаў час падвесці вынікі з тым, каб аб'ектыўна ацаніць іх значэнне і намерціць рэальныя шляхі далейшага развіцця. Што рыхтуе нам будучыня ў гэтай галіне?

Адказ: Якраз гэта і было прадметам зместоўных і плённых перагавораў, якія адбыліся ў нас з прэзідэнтам АНДР Ш. Бенджэдзідам. Я ўпэўнены, што ў гэтыя дні СССР і Алжыр яшчэ раз паказалі, наколькі карысным і

насычаным можа быць супрацоўніцтва, пабудаванае на асновах раўнапраўя і строгай павялі суверэнітэту адзін аднаго.

Што наперадзе? У адпаведнасці з Доўгатэрміновай праграмай эканамічнага, гандлёвага і навукова-тэхнічнага супрацоўніцтва СССР і АНДР новы размах атрымліваюць савецка-алжырскія эканамічныя сувязі. Энергетыка, чорная і каляровая металургія, нафтавая і газавая прамысловасць, геалогія, металаапрацоўка і машынабудаванне, сельская, водная і лясная гаспадарка, рыбалоўства — такі далёка не поўны пералік галін, у якіх намечана ажыццявіць цікавыя сумесныя праекты.

Мы перакананы, што ў вышэйшай ступені перспектывы наша супрацоўніцтва па падрыхтоўцы нацыянальных кадраў. Веды, культура, вопыт — усё гэта жыццёва важна і для дзяржавы, і яшчэ больш для дзяржавы будучага.

Савецка-алжырскія перагаворы зноў пераконваюць, што ў барацьбе за захаванне міру нашы краіны не спадарожнікі, а сапраўдныя партнёры. У такой жа ступені гэта датычыць усталявання новага справядлівага міжнароднага эканамічнага парадку, пераадолення канфліктных сітуацый на аснове строгай павялі правоў кожнага народа самаму вызначаць уласны шлях у будучыню.

Словам, мы поўнасцю задаволены вынікамі перагавораў і верым, што дасягнуты дагаворанасці добра паслужаць інтарэсам народаў нашых краін, інтарэсам міру і сацыяльнага прагрэсу.

М. С. Гарбачоў: Я Вас вітаю, рад пазнаёміцца. Мне асабліва прыемна гэта зрабіць цяпер, адразу пасля візиту Прэзідэнта вашай рэспублікі таварыша Шадлі Бенджэдзіда ў Савецкі Саюз. Гэта была вялікая падзея ў нашых адносінах, ды думаю — і ў міжнародным плане, буйная падзея сапраўды сусветнага маштабу.

Як мне здаецца, мы сталіся ў аднолькавай ступені перакананымі ў тым, што гэты візіт Прэзідэнта ў нашу краіну дасць новы імпульс нашым адносінам, якія ўжо сёння маюць высокі ўзровень. Вас азнаёмілі, відаць, ужо са зместам адказаў на Вашы пытанні.

Нягледзячы на тое, што часу ў мяне практычна няма, я лічыў сваім абавязкам адклікнуцца на Вашу просьбу з улікам дружалюбных адносін паміж нашымі краінамі і з улікам таго, што Ваш часопіс звяртаецца да шырокай аўдыторыі ў краіне, у Афрыцы, ды і ў Еўропе.

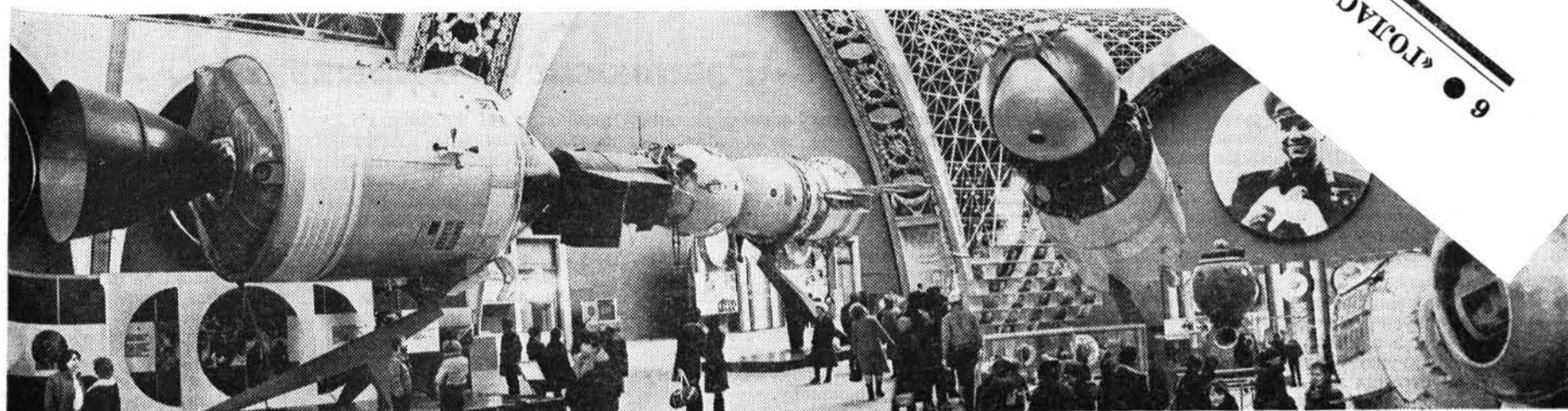
Зубір М. Суіці: Так, сапраўды, нас чытаюць і ў Еўропе.

М. С. Гарбачоў: Калі ў Вас яшчэ ёсць жаданне што-небудзь спытаць звыш тых пытанняў, якія Вы перадалі ў пісьмовым выглядзе, я да Вашых паслуг.

Зубір М. Суіці: Так, сапраўды, мне хацелася б задаць Вам два пытанні, якія выклікаюць Вашым выступленнем у суботу на савецкім тэлебачанні.

Першае пытанне такое: Пасля таго як ЗША адхілілі аднабаковы мараторый, прапанаваны Савецкім Саюзам, амерыканцы цяпер адхіляюць і Вашу прапанову аб сустрэчы ў адной з еўрапейскіх сталіц, апраўдваючы гэта нібыта Вашай адмовай.
[Заканчэнне на 6-й стар.]

К 25-ЛЕТИЮ ПОЛЕТА ПЕРВОГО КОСМОНАВТА

ЮРИЙ ГАГАРИН — ЧЕЛОВЕК, ОТКРЫВШИЙ ДОРОГУ К ЗВЕЗДАМ

ЭТО СЛУЧИЛОСЬ 25 ЛЕТ НАЗАД. АПРЕЛЬСКИМ УТРОМ 1961 ГОДА МИР ОБЛЕТЕЛА ВЕСТЬ: ЧЕЛОВЕК ВЫРВАЛСЯ В КОСМОС, ПРЕОДОЛЕВ ПУТЫ ЗЕМНОГО ТЯГОТЕНИЯ. 108 МИНУТ ПРОДОЛЖАЛСЯ ПОЛЕТ КОСМИЧЕСКОГО КОРАБЛЯ «ВОСТОК», ПИЛОТИРУЕМОГО ПЕРВЫМ В МИРЕ КОСМОНАВТОМ ЮРИЕМ ГАГАРИНЫМ.

НАЧАЛО

Юрий Гагарин родился 9 марта 1934 года в небольшом селе Клушино Гжатского района Смоленской области, в крестьянской семье, где кроме него было еще трое детей. В сентябре 1941 года Юрий пошел в первый класс школы. Однако проучиться он смог всего лишь месяц — Клушино было захвачено фашистами. Юрий на всю жизнь запомнил, как они сожгли половину деревни, как издевались над мирными жителями.

Наши войска освободили Клушино в 1943 году. Вскоре после этого семья Гагариных переехала в город Гжатск. Здесь Юрий снова пошел в школу, в которой учился до шестого класса.

Учился он хорошо. Много читал, любил стихи, увлекался художественной самодеятельностью. Но самым большим увлечением стала техника — среди первых он записался в школьный технический кружок, долго и старательно собирал свою первую модель самолета с бензиновым моторчиком. А в шестом классе школьное сочинение на тему «Мой любимый герой» Юрий Гагарин посвятил летчикам.

После школы Юрий поступил в ремесленное училище в подмосковном городе Люберцы, начал осваивать литейное дело. Затем, по совету родителей, продолжил учебу в индустриальном техникуме в Саратове.

ЛЕТЧИК

В Саратовском техникуме, где учился Юрий Гагарин, большой популярностью пользовался кружок по физике. Однажды Юрию поручили подготовить доклад о К. Циолковском

и его учении о реактивных двигателях и межпланетных путешествиях. Выступая перед своими товарищами, Юрий говорил о том, что мечты известного ученого свершились — за эрой винтовых самолетов пришла эра самолетов реактивных. Циолковский писал о ракетах, и они уже бороздят стратосферу. Не свершилось лишь одно — еще не был в космосе человек.

Мог ли предполагать в тот момент юный докладчик, что именно ему предстоит воплотить в жизнь главную надежду Константина Циолковского?..

Именно в Саратове Юрий всерьез увлекся авиацией. После занятий в техникуме он спешил в местный аэроклуб. Авиация настолько захватила Юрия, что после окончания (с отличием) техникума в 1955 году он решает стать летчиком и поступает в Оренбургское авиационное военное училище.

В Оренбурге молодой летчик Юрий Гагарин познакомился с Валентиной Горячевой, которая работала на местном телеграфе. Вскоре они стали мужем и женой.

В 1957 году Юрий Гагарин с отличием заканчивает авиационное училище и, несмотря на то что ему предлагали остаться в училище летчиком-инструктором, просит направить его для прохождения службы в Заполярье. Здесь у Гагариных родилась дочь Елена. Вторая дочь — Галина родилась в 1961 году.

КОСМОНАВТ

4 октября 1957 года в нашей стране был запущен первый искусственный спутник Земли. Ученые начали всерьез обсуждать возможность полета человека в космос. Параллельно с созданием пилотируемого космического корабля решался вопрос о том, кто будет им управлять.

Идея космических полетов увлекла многих летчиков, и в сентябре 1959 года Юрий Гагарин пишет рапорт с просьбой зачислить его кандидатом в отряд космонавтов. Отряд был сформирован весной 1960 года. Все зачисленные в него после строгой медицинской комиссии 20 летчиков переехали в Москву и приступили к тренировкам.

Предполетные тренировки были трудными — специальные упражнения, летная и парашютная подготовка, центрифуга, вибростенд. Справиться с ними Юрию Гагарину помог спорт. Баскетбол, легкая атлетика, лыжи, коньки, плавание — вот далеко не полный перечень его увлечений еще с детства.

Космонавты, которые вместе с Гагариным готовились к космическим полетам, вспоминают, что Юрий всегда был готов помочь своим товарищам, поддержать их в самые трудные минуты.

Он был обыкновенным человеком, таким, как все. Как все, он делал ошибки, но не боялся признать их и стремился во что бы то ни стало исправить. Гагарин был принципиальным, прямым и откровенным. Он обладал редким даром с первых слов найти контакт с человеком. Юрий был неутомим на всевозможные выдумки, шутки. Но он знал время и место шутке, знал, над кем и как можно пошутить. Позже, став командиром отряда космонавтов, сумел остаться равным, добрым товарищем и в то же время очень требовательным руководителем...

В мае 1960 года ударная группа из шести космонавтов, в которую вошел Юрий Гагарин, приступила к подготовке на тренажерах. А в июне главный конструктор Сергей Королев познакомил космонавтов с их будущим кораблем.

В январе 1961 года после серьезных экзаменов всем шести летчикам была присвоена квалификация «космонавт». Вскоре они вылетели на космодром Байконур. 11 апреля космонавтам сообщили решение Государственной комиссии — для первого полета в космос были отобраны Юрий Гагарин и Герман Титов (дублер).

12 апреля 1961 года в 9 часов 07 минут по московскому времени с космодрома Байконур стартовал космический корабль «Восток». Совершив один оборот по орбите, корабль приземлился в 10 часов 55 минут в степи в районе деревни Смеловка, неподалеку от приволжского города Саратова. Пилот корабля катапультировался за несколько минут до приземления спускаемого аппарата и благополучно опустился на Землю на парашюте.

ПОДВИГ

Буквально за один день Юрий Гагарин стал самым популярным человеком в мире. О нем писали в газетах, говорили по радио. Юрий Гагарин за свой подвиг был удостоен звания Героя Советского Союза.

В последующие годы Юрий Гагарин продолжил тренировки в отряде космонавтов, принимал участие в обучении новых космонавтов, руководил полетами космических кораблей. В 1968 году он с отличием закончил Военно-воздушную академию имени Жуковского. Успевал вести большую общественную работу, побывал в десятках зарубежных стран. В 1966 году был избран почетным членом Международной академии по астронавтике и исследованию космического пространства.

27 марта 1968 года Юрий Гагарин

трагически погиб в авиационной катастрофе при выполнении тренировочного полета. Он похоронен на Красной площади в Москве. Именем Гагарина названы кратер на обратной стороне Луны, улицы городов, один из районов Москвы. Город Гжатск переименован в Гагарин. Его имя носят Военно-воздушная академия, научно-исследовательское судно, Центр подготовки советских космонавтов. Международная федерация авиации учредила золотую медаль имени Юрия Гагарина.

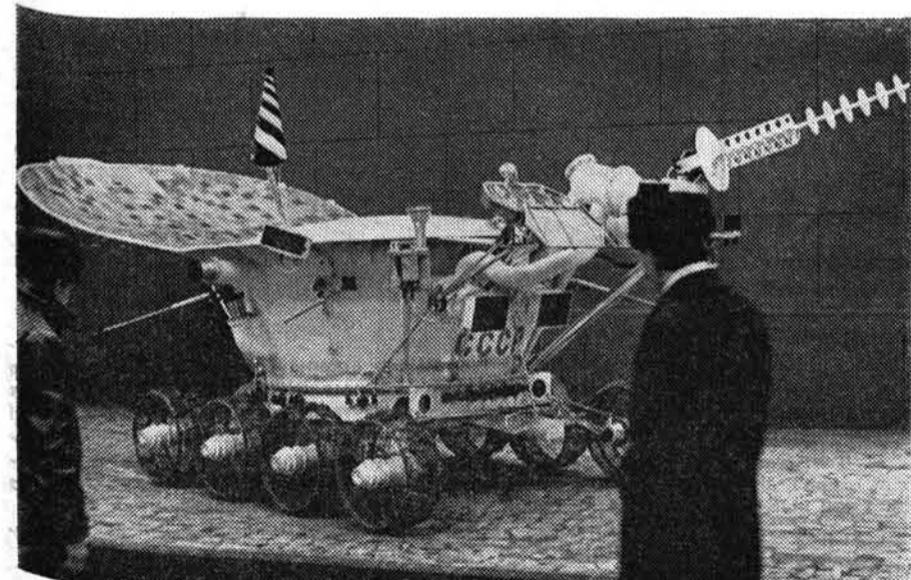

Сегодня профессия космонавта стала уже в какой-то степени привычной, «земной». Космонавты работают на орбите более двухсот суток, выходят в открытый космос, проводят массу экспериментов. Но навсегда сохранится в наших сердцах гордость за тех, кто был первым, навечно в память людскую вписано имя Юрия Гагарина — человека, открывшего дорогу к звездам.

Роза СЕРГАЗИЕВА.
(АПН).

НА СНИМКАХ: Выставка достижений народного хозяйства СССР. В павильоне «Космос» — один из экспонатов павильона «Космос» — «Луноход-1»; площадь Космонавтов в Москве.

Фото Ю. ЗАХАРОВА.

ЧАЛАВЕК І ЯГО ЗАХАПЛЕННЕ

МАЙСТАР З НЕМАЊІЦЫ

Міхась Ржавуцкі адчыняе дзверцы невяліччай печы:

— Вось і паспелі мае салавейкі, — з усмешкай гаворыць ён.

Перада мной становяцца ў радок свісцёлкі-дудачкі. Яны зроблены ў выглядзе сучка дрэва, на які ўсе-лася птушка. Міхась Станіслававіч бярэ адну з дудачак, і раптам салаўінай трэлю напаўняецца невялікая майстэрня.

— Вы памятаеце, як некалі на кірмашы можна было купіць алюмініевую размалёваную свісцёлку ў выглядзе салаўя? Яна напаўнялася вадой. А калі падзьмухаць у адтуліну такой свісцёлкі, то раздалася салаўіная трэль. Любіў такую цацку ў дзяцінстве і я. А цяпер вось падумалася: чаму б не зрабіць дзіцячую свістулку, якая імітавала б салаўіны спеў без дапамогі вады. Пасля некаторых пошукаў спыніўся на гэтым варыянце. Навучыцца ж «спяваць салаўём» на такой свісцёлцы справа няхітрая: зможа кожны малы.

Уважліва разглядаю шматлікія керамічныя цацкі-свісцёлкі, маляўнічыя фігуркі розных пачвар, казачных звяроў, чарцяняў. Яны выстраіліся на паліцах майстэрні, і ў яе паўзмроку ствараюць своеасаблівую атмасферу казачнасці, таямнічасці.

Гаспадар прывычным рухам загрузае ў печ для абпальвання чарговую партыю цацак. І бярэцца зноў за работу. Адрывае ад камяка гліны маленькі кавалачак, робіць з яго аладку, потым абгортвае ёю палец, атрымліваецца гліняная трубочка. Яшчэ некалькі рухаў — і гатовы пустацельны гліняны пельменчык.

— Ён і служыць, — тлумачыць майстар, — загатоўкай для любой свісцёлкі: коніка, качкі, баранчыка, пёўніка.

Я з цікавасцю сачу, як М. Ржавуцкі з «пельменя» пальцамі выцягвае ножкі, потым хвосцік, вушы... У фігурцы цяпер ужо можна лёгка пазнаць коніка. У ход ідуць завостраныя палачкі: адны нагадваюць шыльда, другія лапатку, трэція таўкачык... Аднымі наносіць штрыхі, якія імітуюць грыву, другімі праразае адтуліну свістка, вочы і г. д.

Калі выстраіць побач выкананыя Міхасём Станіслававічам цацкі аднаго тыпу, скажам, таго ж коніка, то адразу можна прыкмеціць, што ў дэталях яны адрозніваюцца адзін

ад аднаго. У кожнага нават свой характар. Вось у гэтым і адчуваецца пастаянны творчы пошук майстра, які кожны раз імкнецца зрабіць цацку непаўторнай, унікальнай.

— Увогуле, — зазначае Міхась Станіслававіч, — я імкнуся, каб мае цацкі забаўлялі дзяцей, развівалі іх фантазію. Узяць тое ж чарцяня. У казках гэта — гарэзлівы свавольнік, ад якога так і чакай якой-небудзь шкоды. Ён крыху падобны на казляня, карася і звычайнага хлапчука. Такім я яго і раблю. Імкнуся, каб вобраз не пужаў, а забаўляў дзяцей. Цацка павінна ўгадацца, мець падабенства з прататыпам. Немалаважная і трываласць цацкі. Таму імкнуся пазбаўляцца ад лішніх дэталей, каб свісцёлка была зручнай, не параніла руку, каб яе можна было смела насіць у кішэні.

Зрабіць цацку — няпроста. Гэта рамяство здаўна жыве на Беларусі, яно было палачным промыслам у кожнай сям'і ганчара. Цацкі ляпілі жанчыны і нават дзеці. За многія стагоддзі выпрацаваліся і традыцыйныя формы, як правіла, даволі абагульненыя. Цацка павінна была быць даволі проста, а ўпаўшы — не разбіцца. Таму майстры і пазбягалі лішніх дэталей. Каб навучыцца рабіць такую цацку, М. Ржавуцкаму давялося нямаля напрацаваць. Пабыўаў у шматлікіх музеях, у калекцыянераў, раіўся з вучонымі: што запазычыць у народа, што прынесці свайго.

Міхась Станіслававіч захоплена расказвае пра свае пошукі, пра шматлікія вандроўкі па Беларусі, у час якіх адшукваў узоры народнага ганчарства, з якіх утварылася цэлая калекцыя, пра творчыя знаходкі і часовыя няўдачы. Пра тое, як з дзяцінства захапляўся разбой па дрэну, маляваннем, жывапісам, якому і цяпер аддае шмат вольнага часу. А з ганчарствам упершыню пазнаёміўся ў 50-я гады, калі быў у дзядзькі Андрэя ў Барысаве. Спадабаўся пластычны, падатлівы матэрыял — гліна. Пасля школы паступіў у Бабруйскае мастацкае прафтэхвучылішча, якое паспяхова скончыў у 1974 годзе. Гэта ж вучылішча скончыла і яго жонка — Наталля. Некаторы час Міхась Станіслававіч працаваў на Барысаўскай фабрыцы мастацкіх вырабаў. Займаўся тут чаканкай, рабіў драўляныя сувеніры, але яго пастаянна цягнула да гліны. І калі прананавалі работу ў мастацка-вытворчым камбінаце Мастацкага фонду БССР, з радасцю згадзіўся.

— І вось ужо больш за 6 гадоў працую на камбінаце. За гэты час звыш ста відаў керамічнай цацкі прынята мастацкім саветам камбіната. Працую разам са мной і жонка. Навыкі размалёўшчыцы, якія набыла ў вучылішчы, ёй вельмі спагрэбіліся. Вось глядзіце, якія высьцельны атрымаліся цацкі.

З цікавасцю я разглядаю фігуркі кабет у нацыянальнай вопратцы, розныя свісцёлкі ў выглядзе хатніх жывёлін, з гэтым размалёваным Наталляй Аляксандраўнай. Наогул жа яна не толькі займаецца роспісам ужо гатовай прадукцыі, але і сама аўтар многіх цацак-свісцёлкаў. Да бацькоўскіх спраў хінецца шасцікласнік Васіль Ржавуцкі. Яго свісцёлку-коніка нават адобрыў мастацкі савет...

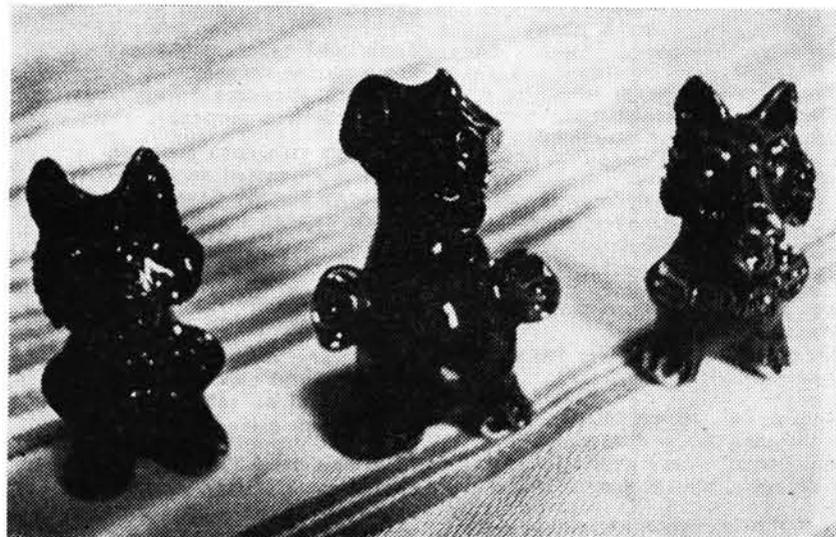
Пастаянны творчы пошук, удумлівы, сур'ёзны падыход да сваёй работы — усё гэта надало аўтарытэт маладым майстрам Ржавуцкім. Іх цацкі карыстаюцца вялікім попытам. У мінскім мастацкім салоне-магазіне Мастацкага фонду БССР яны не залежваюцца на прылаўках. Майстэрства аўтараў атрымала прызнанне і на шматлікіх абласных, рэспубліканскіх, усесаюзных выстаўках. Пра гэта сведчаць дыпломы Саюза мастакоў БССР і СССР.

Народнае мастацтва Беларусі мае трывалыя традыцыі, карані якіх ідуць з сівой даўніны. Яно жывіць сваімі сокамі творчасць сучасных народных мастакоў, сярод якіх адно з пачэсных месцаў займае сям'я Ржавуцкіх.

Анатоль БАЖОК.

НА ЗДЫМКАХ: Міхась РЖАВУЦКІ; работы майстра.

Фота В. ЕРМАКОВА.

ПЕРШАЯ КНИГА
ПРА СЯРГЕЯ ЯСЕНІНА

Пра Сяргея Ясеніна напісана многа. Але цікава, што першую кнігу, прысвечаную творчасці паэта, выпусціла амаль шасцьдзесят год назад гомельскае кааператыўнае выдавецтва на фабрыцы, якая цяпер называецца «Палесдрук».

На вокладцы — рэдкі партрэт паэта і словы «Сяргей Ясенін». Гэты здымак у авале другі раз друкуецца толькі ў выданні 1946 года, якое падрыхтавала жонка Ясеніна С. Талстая. Кніга была надрукавана на добрай паперы, тыражом тры тысячы экзэмпляраў — даволі значным для таго часу. Аўтар Г. Лявевіч, паэтычныя кнігі якога «Голад» і «Набат» таксама выходзілі ў Гомелі,

дае ў асноўным правільную ацэнку творчасці песняра рускай прыроды.

Адзін з экзэмпляраў кнігі захоўваецца ў асабістай бібліятэцы машыніста-кампрэсаршчыка гомельскага вытворчага аб'яднання «Праца» В. Фрыдмана. Гэтага выдання пакуль не мае нават Дзяржаўная бібліятэка СССР імя У. І. Леніна — буйнейшае кнігасховішча краіны.

БЕЛАРУСКАЯ
КУХНЯШЧЫ З КВАШАНАЙ
КАПУСТЫ

Зварыць булён з касцей. Квашаную капусту пакласці ў каструлю, дабавіць крыху булёну, тлушч, тамат-пюрэ і тушыць пад закрытай крышкай, перыядычна памешваючы. За 10—15 мінут да гатоўнасці дабавіць нарэзаныя саломкай злёгку падсмажаныя моркву, пятрушку і цыбулю. У кіпячы булён пакласці тушаную гародніну, праз 20 мінут дабавіць муку, падсмажаную да залацістага колеру і разведзеную булёнам, перац-гарошак, лаўровы ліст, соль і варыць да гатоўнасці. Пры падачы на стол у шчы дабавіць смятану і дробна нарэзаную зеляніну.

500 грамаў касцей, 500 грамаў квашанай капусты, 1 морква, 0,5 караня пятрушкі, 1 цыбуліна, 3 сталовыя лыжкі тамата-пюрэ, 2 чайныя лыжкі мукі, 1 сталовая лыжка тлушчу, 2 сталовыя лыжкі смятаны, перац, лаўровы ліст, зеляніна, соль.

УЗВАР З СУШАНЫХ
ФРУКТАЎ

Сушаныя фрукты прамыць, заліць вадой для набухання, затым дабавіць мёд і варыць да гатоўнасці. Гатовы адвар астудзіць.

200 грамаў сушаных фруктаў, 60—80 грамаў мёду, 2 літры вады.

ПЯЛЮХІ

З грэчневай мукі замясціць густое цеста з дабаўленнем яйка і малака (вады), тонка раскачаць, нарэзаць ромбікамі, адварыць іх у падсоленай вадзе ці булёне і адкінуць на друшляк. Гатовыя пялюхі паліць растопленым сметанковым маслам ці салам.

2 шклянкі грэчневай мукі, 1 яйка, 0,75 шклянкі малака ці вады, масла ці сала для паліўкі, соль.

ПЕРАСЯЛЕННЕ ВОЛАТАЎ

У Азяранскім лясніцтве Прыпяцкага паведніка заканчваецца будаўніцтва валяра для ўтрымання зуброў з Белаўежскай пушчы.

Амаль дзесяць гектараў ляснога масіва які па стану драўнінна-хмызняковай расліннасці прыдатны для зуброў, абгераджваюцца жэрдкамі.

Сёлета некалькі магутных волатаў пушчы будуць перавезены ў самую глыбінку Беларускага Палесся.

Крыху раней жыхарамі лясоў гэтага раёна сталі высакародныя алені, якія пасяліліся ў Акцябрскім раёне.

Р. АНДРЭЯВЕЦ

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. № 579